

*Perhe- ja pariterapiayhdistyksen ammattieettiset
periaatteet perhe- ja paripsykoterapeuteille sekä alan
opiskelijoille ja kouluttajille*

Kuva: Roine-Piirainen, kuvia Suomesta

Suomen perhe- ja pariterapiayhdistyksen eettiset periaatteet on laatinut yhdistyksen perustama Eettinen toimikunta. Ne on laadittu perhe- ja paripsykoterapeuteille sekä alan opiskelijoille ja kouluttajille. Eettiset periaatteet ovat olleet Perhe- ja pariterapiayhdistyksen jäsenistön kommentoitavana ja yhdistyksen johtokunta on hyväksynyt ne kokouksessaan xx.xx.2025.

Eettinen toimikunta ja Perhe- ja pariterapiayhdistyksen johtokunta toivovat, että eettiset periaatteet on elävä asiakirja, jonka kautta olemme vuorovaikutuksessa asiakkaiden ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Eettinen toimikunta ja Perhe- ja pariterapiayhdistyksen johtokunta ottavat mielellään vastaan palautetta näistä periaatteista.

Sisältö

I Etiikka ja ammattietiikka

II Sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöitä koskevat yleiset eettiset periaatteet

III Eettiset periaatteet perhe- ja pariterapian näkökulmasta

1. Asiakkaidemme ja heidän ihmisarvonsa ja itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen sekä hyvien ja turvallisten ihmissuhteiden edistäminen
2. Luottamuksellisuus
3. Totuudellisuus ja luottamus
4. Asiakkaiden edun toteuttaminen
5. Oikeudenmukaisuus
6. Ammatillinen riippumattomuus
7. Hoitosuhteen rajat
8. Ammattitaidon ylläpitäminen ja ammattitaidon rajojen tunnistaminen
9. Vastuu kollegoille ja koko ammattikunnalle
10. Muiden kuin oman ammattikunnan ammattilaisten kunnioittaminen ja yhteistyö

IV Asiakkaiden ja perhe- ja paripsykoterapeutin väliset arvoriidat

V Huoli epäeettisestä toiminnasta

VI Ammattikuntamme yhteiskunnallinen vastuu

VII Eettisen toimikunnan tehtävät ja kokoonpano

VIII Lukemisto perhe- ja paripsykoterapeutin eettisen reflektion tueksi

I ETIIKKA JA AMMATTIETIIKKA

Etiikassa on kyse elämän oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta sekä moraalisen toiminnan perusteista. Etiikka on suhdeilmiö: se ilmenee suhteissa, joissa voimme vahingoittaa toista tekemisillämme tai tekemättä jättämisillämme. Eettisyys ei siten kosketa vain yksittäisiä eettisesti latautuneita tilanteita tai ongelmia, vaan se **koskee koko suhdetta** - sitä, miten olemme suhteessa toiseen ja miten kohtaamme toisen ihmisen tai toiset ihmiset.

Eettisyys edellyttää omaan toimintaan kohdistuvaa tervettä kritiikkiä ja reflektiivistä havainnointia, jossa korostuu oman toiminnan seuraukset kaikkien tilanteeseen liittyvien osapuolten kannalta. "Etiikan alkuperäisin ja kattavin kysymys on sekä yksinkertainen että koskettava. Millainen on 'hyvä elämä'? Mistä voimme tunnistaa elämän hyväksi ja erottaa sen elämän muista vaihtoehtoista?" (Lindqvist 1985, 38).

Etiikka on toisaalta luonteeltaan ajatonta; edelleen keskustelemme samoista asioista kuin antiikin aikana – kuten kysymystä hyvän elämän tunnuspiirteistä. Toisaalta, kun yhteiskunta ja kulttuuri muuttuvat, muuttuvat myös eettisesti sensitiiviset ja jännitteiset kysymykset. Nämä eettiset periaatteet pyrkivät olemaan elävä asiakirja, jota tulee tarkastella arvioiden ja sen sisältöä tarvittaessa uusien.

Ammattietiikalla tarkoitetaan ammattikunnan itsensä laatimia ohjeita, joissa määritellään ammatin statuksen haltijan hyväksyttävä käyttäytyminen. Ammattietiikka on ammattilaisten vastaus luottamukseen, jonka yhteiskunnan jäsenet ammatilaisia kohtaan tuntevat. Ammattietiikan taustalla on ajatus siitä, että ammatit ovat alun perin syntyneet siksi, että yhteiskunnassa vallitsevien arvojen toteuttajiksi vaadittiin oma koulutettu ryhmänsä. Esimerkiksi lukuisat terveysalan ammatilaiset edistävät terveyden arvoa omalla ammatillisella toiminnallaan. Yhteiskunta mahdollistaa ammatinharjoittajille koulutuksen, luvan toimia ammatissa ja ammatin statuksen. Vastineeksi saamastaan luottamuksesta ja ohjatakseen jäsenistönsä toimintaa ammattikunta laatii jäsenistöään koskevat eettiset periaatteet. Perhe- ja paripsykoterapeutit ovat ammatissa toimiessaan myös yhteiskunnallisia toimijoita ja työyhteisönsä tai instituutionsa ja niiden valtarakenteiden edustajia. Heidän on siten tunnettava työtään ohjaavat eettiset periaatteet ja lait.

Luottamuksen arvoisesti ja eettisten ohjeiden mukaan toimiminen on tärkeää, koska kyseessä on yhteiskunnan ammatilaiselle antama tehtävä. Pari- ja perhepsykoterapeutin tehtävä kuuluu luvanvaraisiin professioihin. Vain psykoterapeuteilta voi saada tieteelliseen tutkimukseen ja sen mukaiseen yhteiskunnan säätelemään koulutukseen perustuvaa psykoterapeuttista ammattiapua. Luottamuksen kääntöpuoli on luottamuksen rikkominen; yksikin ammatilainen voi rikkoa asiakkaan tai potilaan luottamuksen koko ammattikuntaa kohtaan. Epäeettinen toiminta rikkoo luottamusta myös työyhteisössä.

Ammattieettisillä periaatteilla pyritään vaikuttamaan ammatilaisen käsityksiin hyvästä ja pahasta ja ohjaamaan heidän toimintaansa sekä oman toiminnan havainnointia. Kaikkia sote-alan ammatilaisia koskevan Sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) eettisten periaatteiden lisäksi haluamme näissä perhe- ja paripsykoterapeuttien eettisissä periaatteissa eksplisiittisesti nostaa esiin juuri perhe- ja pariterapian erityislaatuista eettisiä näkökulmia.

Ammattieettiset ohjeet ovat perhe- ja paripsykoterapeutin **oman toiminnan eettisyyden arvioinnin lähtökohtana**. Ne eivät anna valmiita vastauksia, vaan tarjoavat ajattelun ja pohtimisen välineitä. Lopulta se, toimimmeko työssämme eettisesti, on aina ammattilaisen oman harkinnan ja oman toiminnan arvioinnin tulosta. Aito eettisyys syntyy **halusta toimia vastuullisesti** eikä sitä voida ulkopuolelta tulevilla ohjeilla synnyttää. Kokemus toiminnan tai kohtaamisen eettisyydestä voi myös olla riippuvainen eri toimijoiden erilaisista käsityksistä.

Kutsumme perhe- ja paripsykoterapeutteja toteuttamaan omassa työssään havainnoivaa ja jatkuvan eettisen kehittämisen työtettä. Oma toimintaansa voi arvioida esimerkiksi **eettisen toiminnan osatekijöiden** avulla. Moraalipsykologian tutkija James Rest (1999) kollegoineen toteaa, että eettisen toiminnan toteutuminen mahdollistuu vasta, kun kaikki eettisen toiminnan osatekijät toteutuvat: Ensinnäkin tarvitaan **eettistä herkkyyttä** tunnistaa eettisesti latautuneita tilanteita. Toiseksi tarvitaan **kykyä pohtia, punnita ja etsiä ratkaisua** havaittuihin eettisiin ongelmiin. Lisäksi tarvitaan **motivaatiota** ja neljänneksi **rohkeutta** toimia eettisesti kestäväällä tavalla. Restin toteuttamissa etiikan opetuskokeiluissa on käynyt ilmi, että eettinen herkkyyden ja ongelmanratkaisukyky kehittyvät parhaiten **dialogissa toisten kanssa** eettisiä dilemmoja yhdessä pohdittaessa. Usein herkkyyden ja ongelmanratkaisukyvyn kehittyessä, myös motivaatio ja rohkeus toimia oman eettisen näkemyksen mukaisesti lisääntyivät.

Haastamme siis Sinut pohtimaan yhdessä kollegoiden kanssa perhe- ja pariterapiassa vastaan tulleita vaikeita tilanteita ja siten kehittämään omaa eettistä herkkyyttäsi ja ongelmanratkaisukykyäsi sekä kykyäsi kohdata asiakkaitasi arvoostavasti ja kunnioittavasti, eettisesti kestävästi.

II SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AMMATTIHENKILÖITÄ KOSKEVAT YHTEISET EETTISET PERIAATTEET

Terveysalan ammattihenkilöinä perhe- ja paripsykoterapeutteja koskevat Terveys- ja sosiaalialan eettisen neuvottelukunnan (ETENE 2001) laatimat hoitotyön **arvot**: yhtäläinen ihmisarvo, elämän suojeleminen, (mielen)terveyden edistäminen sekä hyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Edellä mainittuihin arvoihin perustuvat sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöitä koskevat eettiset **periaatteet**, joita ovat:

- oikeus hyvään hoitoon
- ihmisarvon kunnioitus
- itsemääräämisoikeus
- oikeudenmukaisuus
- hyvä ammattitaito ja hyvinvointia edistävä ilmapiiri
- yhteistyö ja keskinäinen arvonnanto

Edellä mainittujen kaikkia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia koskevien ohjeiden lisäksi useimmat näiden alojen ammattikunnat ovat laatineet oman työnsä erityispiirteet huomioivat eettiset ohjeet. Myös monilla psykoterapiasuuntauksilla on omat eettiset ohjeensa. Suuntauksesta riippumatta niitä yhdistää samat keskeiset periaatteet, joita seuraavassa luvussa sovelletaan perhe- ja paripsykoterapeutin työskentelyyn.

III EETTISET PERIAATTEET PERHE- JA PARITERAPIAN NÄKÖKULMASTA

Pari- ja perheterapian **ammattietiikka on suhteessa perustehtäväämme**. Siksi on hyvä todeta se, mitä tarkoitamme, kun puhumme perhe- ja pariterapiasta. Professori Jukka Aaltonen (2006, 722) määrittelee perhe- ja pariterapian seuraavasti:

“Perheterapia on ammatillinen ja tietoinen pyrkimys ja keino tutkia, ymmärtää ja hoitaa perheensisäisessä vuorovaikutuksessa ja yksittäisillä perheenjäsenillä esiintyviä häiriöitä ja niiden aiheuttamaa kärsimystä. Perheterapiassa pyritään tietoisesti siihen, että ajankohtaisen vuorovaikutusverkon kuviot, jotka ylläpitävät yksilöllistä psykopatologiaa ja estävät kehityksellisesti rakentavia ratkaisuja, muuttuisivat. Erityisesti pyritään löytämään perheen vuorovaikutuksessa olevat myönteiset voimavarat.”

ETENE:n ohjeisiin perustuvat ja kaikille psykoterapiasuuntauksille yhteiset eettiset periaatteet **perhe- ja pariterapian näkökulmasta**:

1. Asiakkaidemme ja heidän ihmisarvonsa sekä itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen sekä turvallisten ihmissuhteiden edistäminen

YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen (1948) ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (1989) arvopohjan mukaisesti loukkaamaton ihmisarvo ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perhe- ja pariterapeuttisen työn iteis- ja ydinarvoja. Ihmisarvon kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että kohtaamme asiakkaamme inhimillisesti, arvostavasti ja myötätuntoisesti. Kunnioitamme heidän oikeuttaan päättää asioistaan oman elämänkatsomuksensa sekä ajatus- ja arvomaailmansa mukaisesti.

Suhdeperustaisessa työssä ja eri kulttuuritaustasta tulevien asiakkaiden kanssa työskennellessä yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ei ole aina yksinkertaista. Perhe- ja paripsykoterapeutteina kohtaamme sekä perheen sisäisiä että kulttuurin asettamia erilaisia, keskenään ristiriitaisiakin, odotuksia ja näkemyksiä, mikä vaatii meiltä tilanneherkkyyttä ja kykyä asettua eri tavalla ajattelevien ihmisten asemaan.

Toimimme dialogisesti ja asiakaslähtöisesti yhteisymmärryksessä ja yhteistyössä asiakkaidemme kanssa heidän parhaakseen ilman johdattelua, painostusta tai

pakkoa. Työmme on eettisesti erityisen vaativaa ja herkkää, koska asiakkaamme ovat haastavassa elämäntilanteessa ja tulevat vastaanotollemme tarvitsevuutensa, haavoittuvuutensa ja kysymystensä kanssa. Perhe- ja paripsykoterapian keskeisiin arvoihin kuuluu myös hyvien ja turvallisten ihmissuhteiden edistäminen (katso myös ETENE 2001).

2. Luottamuksellisuus

Perhe- ja paripsykoterapeutteina työmme on ehdottoman luottamuksellista; emme lähtökohtaisesti paljasta mitään terapiasuhteesta ilmi tullutta ulkopuolisille. Olemme kuitenkin velvollisia noudattamaan toimintaamme ohjaaviin lakeihin kirjattuja salassapidon kumoavia poikkeuksia, muun muassa lastensuojelulaissa määriteltäviä ilmoitusvelvollisuutta ja velvollisuutta ilmoittaa vakavista suunnitelluista rikoksista.

Mikäli tapaamme perheenjäseniä tai parin toista osapuolta erikseen tai mikäli yksi perheenjäsen ottaa meihin yhteyttä muiden tietämättä asiasta, emme ryhdy salaisuuksien kantajiksi, vaan tuemme ja rohkaisemme asiakkaitamme ottamaan kyseessä olevan asian puheeksi myös muiden perheenjäsenten tai puolison kanssa. Ellei se ole mahdollista esimerkiksi väkivallan uhkan vuoksi, neuvottelemme asiakkaan kanssa siitä, miten olisi viisasta toimia. Turvallisuudesta huolehtiminen on ensisijainen velvollisuutemme.

Käsitellessämme asiakkaidemme tilannetta moniammatillisessa yhteistyössä tai työnohjauksessa, pyydämme siihen asiakkaitamme luvan. Puhumme asiakkaitamme kunnioittavasti silloinkin, kun he eivät ole läsnä.

Puhuessamme julkisuudessa asiakastyöstämme, puhumme yleisellä tasolla työssämme esiin tulleista teemoista ja ilmiöistä. Silloinkin varmistamme luottamuksellisuuden säilymisen.

3. Totuudellisuus ja luottamus

Totuudellisuus on keskeinen arvo työssämme. Ymmärrämme sen rakentuvan rehellisyydestä, luottamuksesta ja avoimuudesta.

Sitoudumme pyrkimykseen luoda luottamuksellinen suhde asiakkaamme olevan perheen kaikkien jäsenten kanssa. Olemme avoimia ja läpinäkyviä oman toimintamme suhteen. Tuemme asiakkaita itsetutkiskeluun ja avoimuuteen myös vaikeiden totuuksien äärellä ja tuemme niiden käsittelyä rakentavasti. Pyrimme rakentamaan keskusteluihin luottamusta eri osapuolten välillä. Emme vääristele totuutta tai anna vääriä tietoja. Pyrimme rakentamaan ilmapiirin ja turvallisen tilan, jossa asiakkaat voivat olla rehellisiä ja rohkenevat kertoa asioitaan, vaikka niiden kertominen pelottaisi, hävettäisi tai totuus ei olisi miellyttävää kuultavaa.

Totuudellisuus perhe- ja paripsykoterapiassa ei tarkoita vain totuuden kertomista, vaan myös sen kuuntelemista ja ymmärtämistä. Ymmärrämme sen olevan olennainen osa terapeutista prosessia, joka edistää asiakkaiden hyvinvointia ja kasvua. Olemme rehellisiä ja totuudellisia myös kollegoillemme.

Luottamusta rakentaa myös se, että pidämme kiinni sovitusta ja että olemme rehellisiä, tarkkoja ja totuudellisia asiakkaidemme kanssa työskennellessämme ja esimerkiksi lausuntoja kirjoittaessamme.

Emme oleta tai väitä, että perhe- ja pariterapia olisi vastaus kaikkiin kysymyksiin; emme esimerkiksi markkinoinnissa anna harhaanjohtavia lupauksia. Viestintä työstämme perustuu realistisiin odotuksiin. Yksilöinä arvioimme vastuullisesti myös omaa osaamistamme suhteessa meiltä pyydettyihin haastatteluihin tai julkisiin kommentteihin.

Olemme tietoisia terapeutin vallan ja mielikuvien voimasta ja käytämme valtaa vastuullisesti asiakkaidemme parhaaksi. Yhteiskunnallisella tasolla toimimme edistämällä ja erilaisten perheiden ja parien hyvinvointia ja suhteita tukevia päätöksiä. Edistämme osaltamme myös median esittämää realistista kuvaa psykoterapian mahdollisuuksista ja rajoituksista.

Harkitsemme tarkkaan julkista kommentointia ja varmistamme, että kommenttimme ovat asiantuntevia, eettisiä ja kunnioittavia. Yksittäistapauksia emme kommentoi julkisuudessa, emme edes nimettömänä, jotta asiakkaiden yksityisyys ja luottamuksellisuus säilyvät. Henkilökohtaisessa sosiaalisen median käytössä muistamme, että viestintämme on eettistä, luottamuksellista ja ammattimaista. Ymmärrämme, että yksityis- henkilöinäkin luomme kuvaa myös koko ammattikunnasta.

4. Asiakkaiden edun toteuttaminen

Kaikessa toiminnassamme asiakkaidemme kanssa pyrimme edistämään heidän hyvänsä ja välttämään vahingon aiheuttamista. Asiakkaidemme hyvä, psyykkinen hyvinvointi ja hyvät suhteet heille läheisiin ihmisiin ovat työskentelymme tavoitteita. Käsitys asiakkaidemme hyvästä syntyy dialogissa heidän kanssaan.

Pari- ja perhepsykoterapeutteina olemme suhteiden terapeutteja – eettinen harkintamme perustuu tähän näkökulmaan. Ei riitä, että hoidamme yksilöä; hänen suhdeverkostonsa huomioiminen on aina osa työtämme.

Olemme tietoisia siitä, että perhe- ja pariterapiassa on tilanteita, joissa perheenjäsenten etu voi olla ristiriidassa toisten perheenjäsenten edun kanssa. Eettinen velvollisuutemme on ottaa tämä huomioon ja pyrkiä neuvottelemaan ja tekemään tilaa näiden ristiriitojen yhteiselle tarkastelulle. Edistämme vastaanotoillamme perustehtävämme mukaisesti myös asiakkaidemme kunnioittavaa ja arvostavaa suhtautumista toinen toisiinsa.

Ymmärrämme myös, että asiakkaidemme kuvaukset heidän tilanteistaan voivat olla keskenään ristiriitaisia. Kuuntelemme kaikkia kertomuksia ja autamme vuoropuhelun syntymistä erilaisten kokemusten ja tulkintojen välillä. Tehtävämme on myös auttaa perheenjäseniä tutkimaan näitä erilaisia kuvauksia. Hyödynnämme tarvittaessa työparityöskentelyä, mikäli perheen jäsenten tai parin näkemykset ovat keskenään voimakkaan ristiriitaiset.

Arvioidessamme asiakkaiden edun toteutumista pyrimme hahmottamaan erilaisten kulttuurien vaikutukset heidän maailmankuvaansa, esimerkiksi perhe- ja suhderekäsityksiin sekä mielenterveyden ja -sairauden määritelmiin. Toimimme sensitiivisesti ja kunnioittaen ja pyrimme sekä oppimaan asiakkaidemme kulttuurista että olemaan läpinäkyviä sen suhteen, miten oma kulttuuritaustamme on läsnä työskentelyssä. Huomioimme myös sen, että oma ymmärryksemme ja käsityksemme asiakkaidemme kulttuuritaustasta voi olla puutteellista.

Työskennellessämme lasten ja vanhempien kanssa, pyrimme ensisijaisesti tukemaan vanhempia olemaan hyviä vanhempia lapsilleen, vältämme itse asettumasta paremmiksi vanhemmiksi. Työskentelemme nimenomaan lapsen ja vanhemman suhteen äärellä.

Annamme tilaa lapsen äänelle ja huolehdimme, että työskentely tapahtuu sellaisella tavalla ja käyttäen sellaista kieltä, että lapsen on mahdollista ymmärtää ja osallistua työskentelyyn oman kehitystasonsa ja tahtonsa mukaisesti. Tässä tehtävässä kehityopsykologian tuntemus on tärkeää.

5. Oikeudenmukaisuus

Perhe- ja pariterapeuttisen hoidon mahdollisuuksien tarjoaminen on yhteiskunnallinen kysymys, johon yksittäisellä psykoterapeutilla ei ole merkittävää vaikutusvaltaa. Yhteiskuntamme päättäjillä on vastuu siitä, että kansalaiset ovat yhdenvertaisessa asemassa asuinpaikasta tai muista olosuhteista riippumatta.

Omassa työssämme oikeudenmukaisuus tarkoittaa asiakkaidemme tasavertaista kohtaamista riippumatta heidän iästään, asuinpaikastaan, sosiaalisesta asemastaan, äidinkielestään, sukupuolestaan, etnisestä taustastaan, kulttuuristaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan, uskonnostaan tai vakaumuksestaan.

Jokaisen yksilön subjektiivinen kokemus oikeudenmukaisuudesta muotoutuu hänen ainutlaatuisen historiansa, persoonallisuutensa ja arvojensa kautta. Siten yksilöiden väliset käsitykset oikeudenmukaisuudesta ja reiluudesta suhteessa parin tai perheen tilanteisiin eriävät. Perhe- ja paripsykoterapeutin haasteena on toteuttaa terapia-prosessin sisäistä kommunikatiivista oikeudenmukaisuutta. Se toteutuu silloin, kun keskusteluun osallistujalle muodostuu kokemus kuulluksi tulemisesta. Perhe- ja pariterapiassa oikeudenmukaisuuden ydin on tämän rikkoutuneen yhteyden palauttamisessa. Näin ollen perustehtävämme on fasilitoida keskustelua, jossa kaikkien osapuolten ääni tulee kuulluksi ja kunnioittava dialogi mahdollistuu. Sitä voi tavoitella seuraavilla tavoilla:

Kannustamme kaikkia osapuolia ilmaisemaan ajatuksensa ja tunteensa. Varmistamme, että kaikilla on yhtäläinen mahdollisuus tuoda esiin oma näkökulmansa. Pyrimme luomaan keskusteluympäristön, joka kannustaa syyttämisen sijaan omien kokemusten kertomiseen ja auttaa toisen näkökulman kuuntelemisessa. Vältämme asettumista kenenkään puolelle. Tehtävämme on fasilitoida vuoropuhelua, ei löytää syyllisiä tai asemoida yhtä perheen tai parin osapuolta muutoksen kohteeksi.

Autamme paria tai perhettä tunnistamaan yhteiset tavoitteet ja arvot, joita kohti he voivat työskennellä yhdessä, mikä on mahdollista kuuntelemalla asiakkaiden kokemusta reflektiivisesti ja kunnioittavasti. Ymmärrys rakentuu vähä vähältä; puhujalla on tärkeää olla mahdollisuus korjata sanomaansa. Oikeudenmukaisuuden fasilitoiminen onnistuu vain ympäristössä, jossa kunnioitetaan hetki hetkeltä itseään korjaavaa ymmärryksen rakentumisen prosessia. Jos havaitsemme perhe- tai parisuhteessa valtdynamiikkaa, joka vääristää mahdollisuuden käydä avointa – kaikkien tarpeet, tunteet ja tavoitteet – tasapuolisesti huomioon ottavaa keskustelua, tuomme tämän havainnon esiin.

6. Ammatillinen riippumattomuus

Perhe- ja paripsykoterapeutteina olemme asiantuntijoita, mutta myös ihmisiä, joilla on oma arvomaailmansa ja emotionaalinen historiansa. Ammatillisuus psykoterapiatyössä edellyttää oman sisäisen todellisuutemme riittävää tuntemista, jotta voimme säilyttää oman erillisyytemme tilanteissa, joissa parin tai perheen tilanne herättää vahvoja tunteita. Tehtävämme on fasilitoida osapuolten välistä arvostavaa suhdetta, ei tehdä arvoarvostelmia.

Jos asiakkaiden tilanne muistuttaa oman elämämme kipukohtia, on tärkeätä, että pidämme huolta ammatillisen roolin säilymisestä asiakkaiden prosessin palveluksessa. Perheen tai parin tilanteen herättämiä voimakkaita henkilökohtaisia tunteita tai ennakkoluuloja käsittelemme työnohjauksessa.

Paine kannanottoon on usein läsnä monenkeskisessä työssä, jossa asiakkaiden näkemykset ja tarpeet ovat keskenään ristiriidassa. Ammatillinen riippumattomuus on yksi työmme keskeisistä periaatteista ja eettisistä lähtökohdista. Perhe- ja paripsykoterapeutin asiakkaana ovat paitsi yksilöt, parit ja perheet, mutta myös ja erityisesti heidän väliset suhteensa. Työssämme keskeistä on mahdollistaa neuvottelu työskentelyn tavoitteista ja työskentelyn keinoista. Pyrimme olemaan riippumattomia omasta henkilökohtaisesta tai ulkopuolisten tahojen agendasta. Mahdolliset rahoittavan tahon työllemme asettamat reunaehdot tulee rehellisesti avata asiakkaille.

Ammatillinen riippumattomuus pitää sisällään myös kunnioituksen asiakkaan elämäntapaa ja maailmankatsomusta kohtaan. Emme yritä ohjata asiakasta tiettyyn elämäntapaan tai maailmankatsomukseen, vaan autamme asiakkaitamme toimimaan ja tekemään ratkaisuja omissa suhteissaan ja kunnioitamme heidän

ainutlaatuisuuttaan, mikä on erityisen tärkeää, kun käsittelemme esimerkiksi sukupuolirooleja, sukupuolta, perhemuotoja, uskonnollisia näkemyksiä tai seksuaalisuutta. Pyrimme tunnistamaan omia ennakkoluulojamme ja reflektoida niiden vaikutusta asiakastyöhömmme. Olemme myös avoimia eri menetelmille ja valitsemme asiakkaiden tarpeisiin parhaiten sopivat lähestymistavat.

7. Hoitosuhteen rajat

Perhe- ja pariterapiassa työntekijöiden ja asiakkaisen välille muodostuvia suhteita määrittää erityisesti työskentelyn tavoitteellinen ja ammatillinen luonne, joka poikkeaa ihmisten luonnollisen verkoston suhteista. Perhe- ja paripsykoterapeutin roolissa toimiminen ja pysyminen on asiakkaille merkityksellistä myös terapian päättyttyä. Siksi olemme tietoisia vallasta ja vastuusta, jota meillä on suhteessa asiakkaisiimme.

Harkitsemme tarkasti asiakkaan edun näkökulmasta terapiaa aloittaessamme, sen aikana ja päättyttyä, millaisiin rooleihin voimme asettua suhteessa asiakkaisiimme ja heidän verkostoihinsa. Perhe- ja paripsykoterapeutin ei tule ryhtyä ystävyys-, seksi- tai rakkaussuhteisiin asiakkaidensa kanssa terapian aikana. Terapiasuhteen päättyttyäkin arvioimme tarkasti, vahingoittaisiko mahdollinen suhde taannehtivasti koko terapia-asetelmaa ja millaisia vaikutuksia sillä olisi muihin perhe- ja pariterapiassa asiakkainamme olleisiin. Mahdolliset ihastumisen ja rakastumisen tunteet ja kokemukset ovat terapian aikana käsiteltäviä vuorovaikutuksellisia ilmiöitä, joita omalta osaltamme käsittelemme työnohjauksessa. Asiakkaamme osalta tunteet ja kokemukset käsitellään osana terapiaprosessia.

Perhe- ja paripsykoterapeutin ja asiakkaiden välisen työskentelyn lisäksi joudumme salassapidon estämättä antamaan tietoja työskentelystä muille tahoille asiakkaiden suojelun ja hoidon tarpeen arvioinnin (lastensuojeluilmoitus, huoli-ilmoitus aikuisista) tai oikeudellisten ratkaisujen tueksi (rikosilmoitus, lausunnot oikeudelle, oikeudessa todistajana tai asiantuntijana kuultavana oleminen, liitteet olosuhdeselvityksiin). Tällöin voimme lausua vain perhe- ja pariterapiassa tapaamistamme asiakkaista. Emme lausu terapian ulkopuolisista ihmisistä sen perusteella, mitä olemme asiakkailtamme kuulleet. Emme myöskään arvioi niiden henkilöiden terveydentilaa tai käyttäytymistä, joita emme ole terapiasuhteen aikana tavanneet.

Tehtävänämmme on säilyttää riittävä ammatillinen etäisyys asiakkaisiimme myös siinä mielessä, että emme ryhdy asiakkaidemme asianajajiksi hoitosuhteen ulkopuolisissa prosesseissa. Emme myöskään ota asiakkaiksemme ihmisiä, joihin meillä on liian läheinen suhde, emmekä edistä omia taloudellisia intressejämme asiakkaan edun vastaisesti esimerkiksi pitkittämällä tarpeettomasti hoitosuhdetta.

Perhe- ja paripsykoterapeuttina hoitosuhteessa toimimisen lisäksi meillä voi olla suhdekeskeiseen ja perhe- ja pariterapeuttiseen työskentelyyn työryhmää ohjaavia rooleja esimerkiksi systeemisen lastensuojelun toimintakäytännöissä, ryhmissä tai

laitosmuotoisessa hoitoyksikössä. Näissä tilanteissa asiakkaita hoitavien työntekijöiden tai hoito-organisaation edut saattavat näyttäytyä ristiriitaisina – silloinkin asetamme asiakkaiden edun ensisijaiseksi lähtökohdaksi. Palvelujen rahoittajatahot ja organisaatiot, joissa perhe- ja paripsykoterapeutit työskentelevät, määrittelevät ne reunaehdot, joissa työtä asiakkaiden kanssa tehdään. On eettinen vastuumme pyrkiä huolehtimaan siitä, että näissä rajoissa asiakkaat saavat parhaan mahdollisen avun. Ymmärrämme, että rajoitukset voivat aiheuttaa perhe- ja paripsykoterapeutille eettistä stressiä.

8. Ammattitaidon ylläpitäminen ja ammattitaidon rajojen tunnistaminen

Asiakkaamme ovat oikeutettuja ammattitaitoiseen ja hyvään hoitoon, minkä vuoksi emme ota vastaan tehtäviä, joihin teoreettinen ja kliininen osaamisemme tai henkilökohtaiset voimavaramme eivät riitä. Huolehdimme oman ammattitaitomme ylläpitämisestä ja kartuttamisesta kouluttautumalla, työnohjauksella sekä tarvittaessa (asiakkaan luottamuksen ja salassapidon säilyttäen) kollegoita konsultoidulla. Mikäli esimerkiksi uramme alkuvaiheessa tai opetellessamme uutta tehtävää koemme toimivamme kompetenssimme rajoilla, pyydämme konsultaatio- ja työnohjaustukea kokeneemmilta kollegoiltaamme.

Pidämme huolta työkyvystämme ja voimavaroistamme välttämällä liiallista työmäärää sekä riittävällä levolla ja työstä irrottautumalla. Tunnistamme kyynistymisen ja sijaistraumatisoitumisen vaaran, joka uhkaa eettistä herkkyyttämme. Turvaudumme itsekkin tarvittaessa psykoterapeuttiseen tai muuhun tarkoituksenmukaiseen apuun.

Myös silloin, kun työnohjauksen fokus on oma hyvinvointimme ja ammattitaitomme edistäminen, on pohjimmiltaan kyse asiakkaidemme hyvän edistämisestä.

9. Vastuu kollegoille ja koko ammattikunnalle

Koska luottamus ammattikuntaamme kohtaan on työmme perusta, emme horjuta sitä toimimalla epäeettisesti ja siten koko ammattikunnan mainetta vahingoittavasti. Kohtelemme kollegoitamme kunnioittavasti ja arvostavasti heidän ammattitaitonsa tunnustaen.

Jos herää huoli kollegan toiminnan epäeettisyydestä, emme arvostele kollegoita selän takana emmekä levitä huhuja, vaan otamme sen asiallisesti ja moralisoimatta puheeksi hänen kanssaan; kenenkään etu ei ole vahingoittavan toiminnan jatkuminen (katso V Huoli perhe- ja paripsykoterapeutin epäeettisestä toiminnasta).

Kollegiaalisuus on ennen muuta myönteistä: voimme toimia toinen toisemme tukena, reflektoida yhdessä eettisiä pulmatilanteita, oppia yhdessä ja työskennellä mahdollisuuksien mukaan myös kollegan työparina. Yhteiset keskustelut tarjoavat vaihtoehtoisia näkemyksiä ja rikastavat ja vahvistavat ammatillista osaamistamme.

10. Muiden kuin oman ammattikunnan ammattilaisten kunnioittaminen ja yhteistyö

Asiakkaidemme auttamiseen osallistuu usein monia eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Asiakkaidemme luvalla olemme eri hoitavien tahojen kanssa yhteistyössä. Kunnioitamme toinen toistemme osaamista ja kokemusta ilman ylemmydentuntoista tai alentavaa asennetta. Hyvä yhteistyö on asiakkaidemme edun mukaista. Arvostamme moniammatillisuutta ja eri tieteenalojen tuomaa ymmärrystä ihmisestä, suhteista ja elämästä.

Suhtaudumme arvostavasti muiden ammattilaisten näkemyksiin ja menetelmiin. Osallistumme mahdollisuuksien mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön asiakkaan hyvän edistämiseksi. Moniammatillisessa yhteistyössä noudatamme luottamuksellisuutta ja kunnioitamme asiakkaan itsemääräämisoikeutta.

Tuomme perhe- ja paripsykoterapialle tyypillistä suhdeperustaista näkökulmaa aktiivisesti esiin moniammatillisessa yhteistyössä ja työtiimissämme. Rohkenemme puolustaa näitä näkökulmia myös jännitteisissä työryhmäkeskusteluissa.

IV ASIAKKAIDEN JA PERHE- JA PARIPSYKOTERAPEUTIN VÄLISET ARVORISTIRIIDAT

Perhe- ja paripsykoterapeutteina kunnioitamme asiakkaidemme arvoja ja eettisiä periaatteita silloinkin, kun ne poikkeavat omista eettisistä lähtökohdistamme. On tärkeää, että tiedostamme, että psykoterapia ei ole arvoista riippumatonta. Sen vuoksi on välttämätöntä, että tunnemme omat arvomme ja eettiset periaatteemme ja niiden perustelut ja ymmärrämme, että toisella tavalla ajattelevilla voi olla myös hyvät perustelut omille näkemyksilleen. Avoimuus ja ennakkoluulottomuus erilaisille näkemyksille ovat hyvä lähtökohta työskentelylle. Poikkeuksia tästä peruslähtökohdasta ovat asiakkaan suisidaaliset, antisosiaaliset ja selkeästi psykoterapian etiikan vastaiset tavoitteet. Silloinkin vältämme tuomitsemista; tuomitsemisen sijaan haastamme asiakasta arvioimaan omia arvojaan.

Tutkimusten mukaan on haitallista, että psykoterapeutti teeskentelee olevansa asiakkaan kanssa samaa mieltä. Se loukkaa sekä asiakkaan että psykoterapeutin riippumattomuutta, kuormittaa psykoterapeutin työmuistia ja heikentää hänen työkykyään sekä loukkaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Voimme kertoa asiakkaille olevamme heidän kanssaan eri mieltä esimerkiksi haastaessamme heidän näkemyksiään. Läpinäkyvyys voi näissä tilanteissa edistää työskentelyä, kun merkittävät arvoerot otetaan puheeksi eivätkä ne salakavalasti vaikuta työskentelyn taustalla.

Koska asiakkaat ja heidän elämäntilanteensa ovat perhe- ja pariterapeuttisen työn fokuksessa, eivät suurelta arvoerot välttämättä ole työskentelyn este; keskeistä on auttaa asiakasta tutkimaan omaa tilannettaan sekä omia arvojaan ja eettisiä valintojaan. Perhe- ja

paripsykoterapeutteina dialoginen ja moniääninen työote on meille joka tapauksessa tuttua, koska monenkeskisessä perhe- ja pariterapiassa arvoeroja on myös perheenjäsenten välillä.

Joskus voimme kokea asiakkaidemme arvot ja etiikan niin selkeästi omien käsitystemme vastaisiksi, että työskentely heidän kanssaan vaikeutuu tai käy mahdottomaksi. Silloin tulee vakavasti harkita, voiko asiakkuutta aloittaa tai jatkaa. Otamme ristiriidan avoimesti puheeksi ja tarvittaessa ohjaamme asiakkaat toiselle ammattilaiselle.

V HUOLI PERHE- JA PARIPSYKOTERAPEUTIN EPÄEETTISESTÄ TOIMINNASTA

Mikäli kollegan toiminnasta herää huoli, velvollisuutemme on asiallisesti ja moralisoimatta ottaa huoli puheeksi hänen kanssaan. Myötätuntoinen puheeksi ottaminen ja avun piiriin ohjaaminen voivat riittää epäeettisen toiminnan korjaamiseksi. Ellei kollega tunnista epäeettistä toimintaansa puheeksi ottamisesta huolimatta ja vahingonteko jatkuu, voimme ilmoittaa keskustelevamme siitä työyhteisössä ja esihenkilön kanssa. Jos kyseessä on selkeä lainrikkomus, tehtävämme on tehdä siitä ilmoitus valvovalle viranomaiselle eli Valviraan. Kollegaa kunnioittavaa on se, että hän on tietoinen tekemästämme ilmoituksesta.

Ilmoituksen ja selvityspyynnön perhe- ja paripsykoterapeutin toiminnasta voivat tehdä myös asiakkaamme ja yhteistyötahot.

Yhteydenoton epäeettisestä toiminnasta (joka kuitenkin ei selkeästi ole lainrikkomus) voi tehdä sähköpostitse myös Suomen perhe- ja pariterapiayhdistyksen Eettiselle toimikunnalle yhdistyksen nettisivuilla ilmoitettuun osoitteeseen. Eettistä toimikuntaa voi myös konsultoida, mikäli yhteydenottaja tarvitsee tukea ja rohkaisua puheeksi ottamiseen tai kirjalliseen yhteydenottamiseen.

Eettisen toimikunnan tehtävä on käsitellä saamansa yhteydenotot ja myös asiakkailta ja yhteistyötahoilta tulleet selvityspyynnot perhe- ja paripsykoterapeutin epäeettisestä toiminnasta. Eettinen toimikunta perustaa arvionsa saamiinsa tietoihin ja mahdollisiin dokumentteihin asiasta (katso VII Eettisen toimikunnan tehtävät ja kokoonpano).

VI AMMATTIKUNTAMME YHTEISKUNNALLINEN VASTUU

Tällä hetkellä erityisesti psykiatrinen ja psykososiaalinen hoito ja hoidon järjestäminen ovat murroksessa. Yksilökeskeisyyttä korostavassa yhteiskunnassa monenkeskeisten suhteiden hoitamisen asiantuntijoina meillä perhe- ja paripsykoterapeuteilla tulisi olla rohkeutta sekä yksin että yhdessä ammattikuntana osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun ja esittää ammatilliseen osaamiseen ja tieteelliseen tutkimukseen perustuvia näkemyksiä. Näin olemme turvaamassa paitsi asiakaskuntamme etuja myös ammattikuntamme toimintaedellytyksiä.

VII EETTISEN TOIMIKUNNAN TEHTÄVÄT JA KOKOONPANO

Eettinen toimikunta

- konsultoi Perhe- ja pariterapiayhdistyksen jäseniä asiakastyössä esiin tulleissa eettisissä kysymyksissä ja toimii heidän tukena eettisissä pulmatilanteissa
- voi ottaa kantaa myös yleisellä tasolla perhe- ja pariterapiaa koskeviin eettisiin linjauksiin ja kysymyksiin
- tutkii saamansa yhdistyksen jäsentä koskevat yhteydenotot ja huolenaiheet sekä pyytää tarvittaessa todisteita ja asiakirjoja selvityksensä tueksi
- pyytää yhteydenoton kohteena olevalta perhe- ja paripsykoterapeutilta vastineen niistä seikoista ja toimista, jotka toimikunta on katsonut yhteydenoton perusteella eettisesti kyseenalaisiksi sekä tarjoaa myös mahdollisuutta keskusteluun esitetystä huolenaiheesta
- mikäli huomautettavaa on, tilanteen mukaan, ehdottaa hänelle esimerkiksi työnohjauksen lisäämistä, keskusteluapua, psykoterapiaa ja kannustaa häntä itse arvioimaan työ- ja toimintakykyään sekä oman toimintansa eettisyyttä
- ohjeistaa yhteydenoton kohteena olevaa perhe- ja paripsykoterapeuttia korjaamaan toimintaansa esimerkiksi pyytämällä anteeksi yhteydenoton tekijältä tai muulla tavalla osoittamalla asianosaiselle toimineensa perhe- ja paripsykoterapeutin etiikan vastaisesti
- ilmoittaa kirjallisesti yhteydenottajalle käsitelleensä yhteydenoton ja siihen liitetyt asiakirjat sekä sen, millaisiin toimenpiteisiin selvitys on johtanut
- opastaa yhteydenottajaa valituksen tekemisessä, jos herää huoli vakavammasta rikkomuksesta
- tuo eettisen rikkomuksen sisällön nimettömänä tiedoksi Perhe- ja pariterapiayhdistyksen johtokunnalle, jonka tehtävä on koulutuksissaan ja kannanotoissaan tuoda esiin eettisen toiminnan merkitystä
- voi ehdottaa äärimmäisissä tapauksissa Perhe- ja pariterapiayhdistyksen johtokunnalle yhteydenoton kohteena olevan perhe- ja paripsykoterapeutin erottamista yhdistyksestä

Eettisen toimikunnan kokoonpano 2024 –

Päivi Kangas, PsT, TM, perhe- ja paripsykoterapeutti

Katja Kurri, PsT, integratiivinen kouluttajapsykoterapeutti

Ilkka Määttä, Perhe- ja paripsykoterapeutti, johtokunnan edustaja

Karoliina Nikula, TT (sosiaalietiikka), yliopettaja

Eija-Liisa Rautiainen, PsT, perheterapeutti VET, filosofian praktikko

Juha Alakulppi (varajäsen)

Eettisen toimikunnan sähköpostiosoite

eettinentoimikunta@perheterapiayhdistys.fi

VIII LUKEMISTO PERHE- JA PARIPSYKOTERAPEUTIN EETTISEN REFLEKTION TUEKSI

Aaltonen, J. (2006). Perheterapia psykoterapian muotona. *Duodecim*, 122, 722–729.

American Association for Marriage and Family Therapy (AAMFT). (2015). *Code of ethics*. Luettavissa osoitteessa <https://www.aamft.org/Documents/Legal%20Ethics/AAMFT-code-ofethics.pdf>

Airaksinen, T. (2008). Ammattietiikan termistö ja eettiset teoriat. Teoksessa T. Airaksinen & M. Friman. *Asiantuntija-ammattien etiikka*, 11–26. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Barnett, J. E., & Johnson, W. B. (2015). *Ethics Desk Reference for Counselors* (2nd ed.). American Counseling Association.

Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (1994). *Principles of biomedical ethics*. Edicoes Loyola.

Benjamin, J. (2018). *Beyond doer and done to: Recognition theory, intersubjectivity and the third*. Routledge.

Bond, T. (2000). *Standards and ethics for counselling in action*. London: Sage.

Coale, H. W. (1998). *The vulnerable therapist: Practicing psychotherapy in an age of anxiety*. New York / London: The Haworth Press.

ETENE. (2001). *Terveysthuollon yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet*. Sosiaali- ja terveysministeriö, ETENE-julkaisuja 1. Luettavissa osoitteessa [EteneFIN](#)

European Family Therapy Association: Code of Ethics. Luettavissa osoitteessa <https://europeanfamilytherapy.eu/about-efta/code-of-ethics-of-the-european-family-therapy-association/>

Hallamaa, J. (2017). *Yhdessä toimimisen etiikka*. Gaudeamus.

Juujärvi, S., Myyry, L. & Pesso, K. (2007). *Eettinen herkkyyys ammatillisessa toiminnassa*. Helsinki: Tammi.

- Keith-Spiegel, P. & Koocher, G. P. (1985). *Ethics in psychology. Professional standards and cases*. New York: Random House.
- Kottler, J. A., & Shepard, D. S. (2014). *Introduction to Counseling: Voices from the Field* (8th ed.). Cengage Learning.
- Kurri, K. & Wahlström, J. (2005). Placement of responsibility and moral reasoning in couple therapy. *Journal of Family Therapy*, 27, 352–369.
- Kurri, K., & Wahlström, J. (2021). Moraalinen järjestys ja toimijuuspositiot psykoterapia-keskusteluissa. *Psykologia*, 56(1), 67–84.
- Lindqvist, M. (1985). *Ammattina ihminen*. Helsinki: Otava.
- Lindqvist, M. (2001). Kutsu yhteiseen keskusteluun ja vastuuseen. Teoksessa *Terveystieteiden tutkimuskeskus, yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet*, 2–3. Helsinki: ETENE, Sosiaali- ja terveysministeriö, ETENE-julkaisuja 1.
- Lindqvist, M. (2002). Paha, ymmärtämisen rajat ja auttajan varjo. Teoksessa M. Laitinen & J. Hurtig (toim.) *Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä*, 168–190. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lindqvist, M. (2016). *Auttajan varjo – pahuuden ja haavoittuvuuden ongelma ihmistyön etiikassa*. Helsinki: Otava.
- Louhiala, P. & Launis, V. (2009). *Parantamisen ja hoitamisen etiikka*. Helsinki: Edita.
- McLeod, J. (1998). *An introduction to counselling*. Buckingham / Philadelphia: Open University Press.
- Numminen O., Repo H. & Leino-Kilpi H. (2016). Moral courage in nursing: A concept analysis. *Nurs Ethics*. 2017 Dec;24(8):878-891. doi: 10.1177/0969733016634155. Epub 2016 Mar 22. PMID: 27005953. Luettavissa osoitteessa [Moral courage in nursing: A concept analysis - PubMed \(nih.gov\)](#)
- Pajakoski E., Rannikko S., Leino-Kilpi H. & Numminen O. (2021). Moral courage in nursing - An integrative literature review. *Nurs Health Sci*. 2021 Sep;23(3):570-585. doi: 10.1111/nhs.12805. Epub 2021 Feb 15. PMID: 33389792. Luettavissa osoitteessa [Moral courage in nursing - An integrative literature review - PubMed \(nih.gov\)](#)
- Pope, K. S., & Vasquez, M. J. T. (2016). *Ethics in Psychotherapy and Counseling: A Practical Guide* (5th ed.). Wiley.
- Rest, J. R. (1979). *Development in judging moral issues*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Smith, K. (2021) *Therapeutic ethics in context and dialogue*. New Your, London: Routledge.
- Smith, K. R. (2021). *Therapeutic ethics in context and in dialogue*. Routledge. DOI: 10.4324/9781003039167

Smith, K. R. (2022). *The ethical visions of psychotherapy*. Routledge. DOI: 10.4324/9781003277927

Traumapsykoterapiayhdistys. (ilman vuosilukua) *Traumapsykoterapian eettiset ohjeet*.
Luettavissa osoitteessa [eettisia ohjeita traumapsykoterapiaan.pdf](#)

Williams, D. C. & Levitt, H. M. (2007). A qualitative investigation of eminent therapists' value within psychotherapy: Developing integrative principles for moment-to-moment psychotherapy practice. *Journal of Psychotherapy Integration*, 17, 2, 159–184.